

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยง
งานวิจัยกับภาคนโยบาย

ปีที่ 4 ฉบับที่ 8/2557

B u l l e t i n

TRF Policy

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ISSN 1906-943X

การท่องเที่ยวทางเลือก
สำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม

Contents

TRF Forum 4

เวที สกว. (TRF FORUM)

Editor's Note บรรณาธิการแถลง

การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เฉพาะเจาะจงและมีลักษณะเฉพาะตัว การท่องเที่ยวลักษณะนี้ได้รับความนิยมมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวในปัจจุบัน จึงถือได้ว่าเป็นตลาดใหม่ (Niche Market) ที่กำลังเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เฉพาะเจาะจง การท่องเที่ยวลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการที่เฉพาะเจาะจงตามไปด้วย โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันซึ่งจัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร/เชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต การท่องเที่ยวแบบพักอาศัย (Homestay) ฯลฯ

มีการคาดการณ์กันว่า หลังจากการเปิดประตูสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี พ.ศ. 2558 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนและประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะมาในรูปแบบการท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) แล้ว ยังจะเข้ามาในรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกต่างๆ อีกมากขึ้นด้วย ดังนั้น คำถามที่สำคัญคือ ณ ปัจจุบันนี้เราได้เตรียมความพร้อมด้านต่างๆ มากน้อยเพียงใด เพื่อรองรับอุปสงค์ของการท่องเที่ยวทางเลือกที่จะเพิ่มขึ้น และเราควรมีวิธีการจัดการการท่องเที่ยวทางเลือกอย่างไรให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการท่องเที่ยวดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้สนับสนุนทุนชุดโครงการ “วิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ” ภายใต้ชุดโครงการวิจัยดังกล่าว มีงานวิจัยจำนวนมากที่ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวทางเลือกในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในจำนวนนี้มี 4 โครงการที่ได้รับการคัดเลือกให้นำมาเสนอข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในการประชุมเวที สกว. (TRF) ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 ภายใต้หัวข้อ “การท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม” งานวิจัยทั้ง 4 เรื่องดังกล่าวประกอบด้วย (1) นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน (2) การถอดองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ผังเมืองเชียงใหม่โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว (3) การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและ (4) การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สกว. ในฐานะผู้จัดการประชุมดังกล่าวได้สรุปและเรียบเรียงประเด็นสำคัญจากการประชุมครั้งนี้มาเสนอเป็นประเด็นหลักในจดหมายข่าวฉบับนี้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับบุคคล/หน่วยงานที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำจดหมายข่าวหวังว่าเนื้อหาในจดหมายข่าวฉบับนี้จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ควรคำนึงถึงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือกในรูปแบบต่างๆ

ภาคภูมิ ทิพคุณ
บรรณาธิการ

POLICY-RESEARCH PLATFORM

กองบรรณาธิการ
ภาคภูมิ ทิพคุณ
อัญพร สุนทรธรรม
แพรว ศิริพรกิตติ
ยุวดี วงศ์วีระประเสริฐ

จัดทำโดย

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชั้น 15 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ เลขที่ 979/17-21

ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0 2278 8200 (ต่อ 8329)

โทรสาร : 0 2298 0032

อีเมลล์ : prp.project2010@gmail.com

เว็บไซต์ : http://prp.trf.or.th

เวที สกว. TRF FORUM

เมื่อวันอังคารที่ 15 กรกฎาคม 2557 โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สกว. ได้จัดการประชุม TRF Forum เพื่อนำเสนอผลการวิจัยด้านการท่องเที่ยวของไทยครั้งที่ 2 ขึ้นภายใต้หัวข้อ **“การท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม”** ซึ่งจัดขึ้น ณ ห้องกิ่งทอง โรงแรมเอเชีย กรุงเทพฯ การประชุมดังกล่าวมีการนำเสนอโครงการวิจัยจากชุดโครงการ “วิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ” จำนวน 4 โครงการ ได้แก่

1. นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน นำเสนอโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ราณี อีสัชยกุล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช)
2. การถอดองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ฝั่งเมืองเชียงใหม่ โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว นำเสนอโดย อาจารย์ธกฤต ฉียบแหลม (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
3. การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ นำเสนอโดย คุณกรวรรณ สังขกร (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
4. การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง นำเสนอโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ (มหาวิทยาลัยพะเยา)

อ่านต่อหน้า 4 >>

เวที สกว. (TRF FORUM)

การประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจากภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาสังคม ซึ่งได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลและความเห็นที่หลากหลาย มีประเด็นร่วมที่น่าสนใจหลายประเด็นจากการนำเสนอของวิทยากรและจากการอภิปรายของผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

- การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เฉพาะเจาะจงและเป็นตลาดใหม่ (Niche Market) ที่มีศักยภาพในการขยายตัวในอนาคต โดยจะเห็นได้จากปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวแบบเฉพาะเจาะจง (เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร/เชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ) มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน จึงควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาคปฏิบัติควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ อย่างจริงจังควบคู่กับการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism)
- เนื่องจากลักษณะของการท่องเที่ยวทางเลือก มีความเฉพาะเจาะจงและมีลักษณะพิเศษของตัวเอง การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามไปด้วย สิ่งสำคัญคือ โครงสร้างพื้นฐาน รูปแบบบริการ หรือ ทรัพยากรบุคคลจะต้องถูกจัดไว้หรือได้รับการฝึกฝนให้เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกแต่ละชนิด
- ปัจจุบันประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะนี้มากขึ้น แต่ยังคงจำกัดอยู่ในระดับนโยบาย ยังไม่ได้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจังและครอบคลุมในทุกพื้นที่ ดังนั้น จากนี้ไปจึงควรเร่งนำนโยบายและยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวลักษณะนี้ไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมมากขึ้นในทุกๆ พื้นที่
- การท่องเที่ยวทางเลือกหลายรูปแบบในปัจจุบันยังเน้นตบสนองนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก และยังขาดการเตรียมการที่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะภายหลังจากการเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ยกตัวอย่างเช่น บุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางเลือก (เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงนิเวศ เชิงประวัติศาสตร์) ยังไม่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างดีพอ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาในจุดนี้ เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวทางเลือกสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย

นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

- การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หรือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) รูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามสนใจมากขึ้นในปัจจุบัน การท่องเที่ยวดังกล่าวมุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมควบคู่กับการอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืน แต่ทว่าประเทศไทยยังขาดความรู้และการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังคงจำกัดอยู่เฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย ยังขาดการพัฒนารองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวอาเซียน
- โครงการวิจัยนี้จึงพยายามศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย พหุติกรรมนักท่องเที่ยวของไทยและอาเซียน รวมทั้งพยายามประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับเมืองต้นแบบในจังหวัดไอซากา ประเทศญี่ปุ่น เพื่อเสนอแนะนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนต่อไป
- การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจาก (1) ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 175 ล้านไร่จากทั้งหมด 321 ล้านไร่ (ร้อยละ 55) ที่เป็นพื้นที่การเกษตร (2) อาชีพเกษตรกรกรมเป็นอาชีพหลักอาชีพหนึ่งของคนไทย (3) มีความหลากหลายของผลิตผลทางการเกษตร ความสวยงามตามธรรมชาติของเรือกสวนไร่นา อีกทั้งยังมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีที่น่าสนใจซึ่งสามารถพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างดี
- ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรประมาณ 663,100 คน เป็นชาวไทย 631,252 คน (ร้อยละ 95.2) และชาวต่างชาติจำนวน 31,848 คน (ร้อยละ 4.80) โดยคิดเป็นรายได้จากการให้บริการ

นักท่องเที่ยวมูลค่าประมาณ 8.91 ล้านบาท และรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและผลผลิตประมาณ 15.14 ล้านบาท

- ตลาดนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) ตลาดที่ต้องการการเรียนรู้ เป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมและ 2) ตลาดที่ต้องการพักผ่อน คือ นักท่องเที่ยววัยนิยมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีชื่อเสียงและซื้อผลผลิตทางการเกษตร
- นักท่องเที่ยวชาวไทยและอาเซียนมีความต้องการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรถึงร้อยละ 72.7 โดย 49.8% จะท่องเที่ยวระหว่าง 1-3 วัน รองลงมา 31.6% จะใช้เวลาท่องเที่ยวประมาณครึ่งวัน กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจฟาร์มเกษตร/สวนเกษตร อาทิ สวนไม้ดอก/ไม้ผลที่สาธิตการปลูก และสวนดอกไม้/ผลไม้/สมุนไพร รองลงมา ได้แก่ เทศกาล/ประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร วัฒนธรรมการเกษตรและการแสดงและการสาธิตการทำนา ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมการเกษตรระยะสั้นที่สนใจ ได้แก่ การเก็บ

ผลไม้ ตัดดอกไม้ ซื้องานหัตถ์โดยเฉพาะ ผัก/ผลไม้ปลอดสารพิษ ผัก/ผลไม้สด อาหาร และเครื่องดื่มท้องถิ่น ผลผลิตแปรรูป และสินค้าหัตถ์กรรม ตามลำดับ

- ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีดังนี้ 1) ทำเลที่ตั้งควรมีทางเดินเข้าออกที่สะดวกและเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักหรือที่ท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 3) การบูรณาการทุกหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นแกนกลาง 4) การส่งเสริมต้องได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน 5) ภาคเกษตรกรและภาคชุมชนต้องร่วมมือกันและช่วยเหลือตนเอง 6) ความพร้อมเรื่องการเดินทางที่สะดวก 7) การให้บริการด้วยภาษากลาง เช่น ภาษาอังกฤษ เป็นต้น
- จากการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน+6 ดังต่อไปนี้

- » พัฒนาสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวโดยค้นหาจุดเด่นและพัฒนาเชิงคุณภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละพื้นที่ด้วยการสร้างความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น
- » พัฒนาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง เป็นต้น
- » พัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น บุคลากรด้านการบริการที่มีทักษะภาษาต่างประเทศ บริการยานพาหนะเข้าออกในพื้นที่เกษตร
- » พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายร่วมกับจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้
- » ส่งเสริมความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการกำหนดมาตรฐานหรือจัดทำคู่มือต้นแบบ ให้ความรู้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรายได้เสริมได้
- » กำหนดหน่วยงานด้านสารสนเทศเพื่อประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและ

6 TRF FORUM

ประเด็นสำคัญการประชุมเวที สกว.

นักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนด้านงบประมาณให้เพียงพอและต่อเนื่อง

- » พัฒนาการตลาด การท่องเที่ยว การเกษตร ทั้งฐานข้อมูลและประชาสัมพันธ์ ข้อมูลผ่านเว็บไซต์การสร้างเครือข่าย ร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน

และเกษตรกรพัฒนาสินค้าท่องเที่ยวให้มีอัตลักษณ์และเพิ่มกลุ่มตลาดลูกค้า เช่น ผู้ศึกษาดูงาน ผักออบรม หรือผู้ที่ต้องการสัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ เป็นต้น

- » ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจ

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมด้วย เช่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำตัวแบบมาตรฐานการจัดการของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

การถอดองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ผังเมืองเชียงใหม่ โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยี

- ❑ การเติบโตของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ได้เปลี่ยนแปลงจากยุคแห่งการบริโภคสินค้าที่จับต้องได้ไปสู่สิ่งที่จับต้องไม่ได้ อาทิ เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมประยุกต์ (Application) โดยสินค้าเหล่านี้สามารถตอบวัตถุประสงค์หลากหลายในชีวิตประจำวันได้ โครงการวิจัยนี้จึงทำการศึกษาค้นคว้าโปรแกรมประยุกต์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบปัจเจกบุคคลที่สามารถตอบสนองวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ควบคู่กับความตระหนักรู้และเข้าใจตัวตนในแบบท้องถิ่นนิยม (Localism) มากขึ้นผ่านเทคโนโลยี

- ❑ การวิจัยนี้อาศัยหลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สนับสนุนการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในแบบที่เข้าใจง่ายผ่านอุปกรณ์พกพา อาทิ สมาร์ทโฟน (Smart phone) แท็บเล็ต (Tablet) และคอมพิวเตอร์ (Computer)

- ❑ การศึกษาวิจัยเลือกทำการศึกษา 3 กรณีย่อยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อันมีความเหมาะสมต่อการเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมดังนี้

- » กรณีศึกษาที่ 1 : การถอดความรู้เชิงประวัติศาสตร์ผังเมืองเชียงใหม่ โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ เพื่อนำไปใช้จริงในรูปแบบฐานข้อมูล

บนเว็บเบราว์เซอร์ (web browser) ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้งานได้ง่าย สามารถแสดงผลข้อมูลผ่าน Google Map จากแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้ใช้สามารถเลือกพิกัดชมข้อมูลและรายละเอียดเนื้อหาเพิ่มเติมทั้งหมดได้

- » กรณีศึกษาที่ 2 : สร้างโลกสามมิติเสมือนจริงย้อนอดีตเมืองเชียงใหม่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ของเมืองรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนา องค์ความรู้ และปรัชญาในการดำเนินชีวิตของคนสมัยก่อนในมุมมองสามมิติเสมือนจริง

- » กรณีศึกษาที่ 3 : พัฒนาโปรแกรมโดยประยุกต์บนอุปกรณ์พกพาแบบสมาร์ทโฟนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ โดยนักท่องเที่ยวจะสามารถตรวจสอบ

ตำแหน่งและเรียกดูข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญตามประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เมื่อนักท่องเที่ยวไปเยือนยังจุดต่างๆ ระบบโปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์มือถือจะส่งพิกัดของนักท่องเที่ยว ณ เวลานั้นพร้อมข้อมูลสำคัญด้านประวัติศาสตร์ของสถานที่ รวมทั้งยังสามารถใช้โปรแกรมประยุกต์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจถัดไปได้โดยระบบจะแนะนำจากความเกี่ยวเนื่องกันทางประวัติศาสตร์ของสถานที่ปัจจุบัน และสถานที่ถัดไป

- ❑ จากการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ดังนี้

- » ประเด็นด้านเนื้อหา : 1) ควรแบ่งแยกประเภทของข้อมูลความรู้ออกเป็นชุดความรู้ เช่น ชุดความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ชุดความรู้เชิงตำนานหรือเรื่องเล่าขาน (Story telling) ให้มีความชัดเจน 2) เนื้อหาต้องเข้าใจง่ายโดยอาศัยการจัดกลุ่มตามยุคสมัยหรือช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ 3) แหล่งข้อมูลต้องมีความเป็นวิชาการและน่าเชื่อถือโดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ยืนยันความถูกต้อง
- » ประเด็นด้านรูปแบบ : 1) สื่อนำข้อมูลจะต้องเป็นอุปกรณ์ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย อาทิ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น 2) การเลือกใช้ระบบปฏิบัติการ (Plat-form) ต้องคำนึงถึงจำนวนผู้ใช้งานเพื่อหวังผลในทางการตลาดด้วย
- » ประเด็นวิธีการนำเสนอ : 1) การนำเสนอจะต้องมีกลวิธีที่น่าสนใจ ใช้งานไม่ยากเกินไป 2) ควรเน้นการใช้งานที่ให้ผู้ผู้มีปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบ (Interactive) 3) รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ควรจะมีส่วนสัมพันธ์เชิงเนื้อหาประวัติศาสตร์ของเมือง เช่น การนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ซึ่งเส้นทางได้ถอดมาจากวิถีโบราณที่เขียนโคลงนิราศหรือกฤษณาสอนศิษย์ เป็นต้น
- การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นทางเลือกหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมอาจส่งเสริมให้มีพัฒนาโปรแกรมประยุกต์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากขึ้น เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามา นอกจากนี้ควรสนับสนุนการนำไปใช้ประโยชน์จริงทั้งการท่องเที่ยวและการศึกษาด้านประวัติศาสตร์มากขึ้น ด้วย โดยสามารถนำรูปแบบหรือแนวทางที่ได้พัฒนาไว้ในโครงการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดหรือขยายผล

การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

- ในปี พ.ศ. 2550 มีนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 2.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 15.6 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมดและมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นตลาดที่น่าสนใจเพราะมีกำลังซื้อสูงกว่าตลาดทั่วไป แต่ทว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะยังมีน้อยและขาดการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม อาทิ การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว การจัดการด้านอาหารสุขภาพหรือช่องทางบริการประชาสัมพันธ์และการนำเสนอข้อมูลด้านการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ
- โครงการวิจัยนี้ต้องการเสนอแผนงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุผ่านการศึกษาวิจัยย่อย 3 โครงการได้แก่ (1) การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเพื่อรองรับผู้สูงอายุ (2) การจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศและความรู้เพื่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว (3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและชุมชน
- ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นมาเที่ยวประเทศไทยมากที่สุด (13.4%) รองลงมาคือ มาเลเซีย (11.1%) สหรัฐอเมริกา (7.1%) เกาหลีใต้ (6.9%) โดยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยแตกต่างจากชาวต่างชาติในหลายประเด็น ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการพักผ่อนฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ ในขณะที่ชาวต่างชาติต้องการชื่นชมธรรมชาติที่สวยงามเป็นหลัก (2) ชาวต่างชาติมักจะเดินทางกับคู่สมรส โดยมีระยะเวลาท่องเที่ยว 8-15 วัน ส่วนคนไทยจะไปกับครอบครัวลูกหลาน โดยใช้เวลาเพียง 1-3 วันเท่านั้น และ (3) นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยจะให้ความสำคัญกับการบริการเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ที่เน้นความปลอดภัย
- มีเจ้าหน้าที่ปฐมพยาบาล นอกจากนี้ชาวต่างชาติยังสนใจอาหารท้องถิ่นเป็นพิเศษ จึงต้องมีการพัฒนาอาหารสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะด้วย
- จากการศึกษาวิเคราะห์การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนออกเป็นเส้นทางต่างๆ ตามความสนใจ ได้แก่ เกษตร ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ สุขภาพ ผจญภัย ธรรมชาติ กีฬา/บันเทิง/นันทนาการ เรียนรู้สิ่งใหม่ และวัฒนธรรม¹ ทั้งนี้ อาจพิจารณาเพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความสวยงามสำหรับผู้สูงอายุ และต้องพัฒนาฝึกอบรมมัคคุเทศน์สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ
- งานวิจัยนี้มีข้อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (หน่วยงานภาครัฐ และ/หรือ ภาคเอกชน) ดังต่อไปนี้
  - » ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน

¹ สามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก www.senior-tourism.com

8 TRF FORUM

ประเด็นสำคัญการประชุมเวที สกว.

และต่อเนื่องในการรองรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุอย่างจริงจัง และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ให้มีความพร้อม และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้จริง เพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวไทยในระยะยาว

- » ควรสนับสนุนการบริการด้านที่พักที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เนื่องจากการใส่ใจและส่งเสริมนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและสนับสนุนธุรกิจที่พักแรม
- » ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุกด้านการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อ

ขยายกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้เพิ่มมากขึ้น

- » ควรเพิ่มศักยภาพด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยการวางมาตรการป้องกันและแก้ไขเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน พร้อมทั้งมีมาตรการฟื้นฟูภายหลังเกิดเหตุการณ์

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง

- การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้าน สำหรับพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยนั้นมีเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมกับพม่าและลาว กอปรกับไทยเป็นจุดหมายเบื้องต้นในการท่องเที่ยวและศูนย์กลางเส้นทางท่องเที่ยวที่จะกระจายและเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่นของเพื่อนบ้านได้นั้น ประเทศไทยจึงควรเร่งพัฒนาศักยภาพของไทยให้สอดคล้องกับจุดเด่นของการเป็นศูนย์กลางของเส้นทางท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้
- โครงการวิจัยนี้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวแหล่งใหม่ โดยให้ความสำคัญกับงานสถาปัตยกรรม “เรือนพักอาศัย” ของกลุ่มชาติพันธุ์ไต ซึ่งเชื่อมโยงกันอยู่ทั้งในไทย พม่า และลาว ถือเป็นภูมิปัญญาในการตั้งถิ่นฐานจากประเพณีและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ผ่านการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมร่วมกันสำหรับไทยแล้ว ยังเป็นการพัฒนาพื้นที่ล้านนาตะวันออกให้เป็นศูนย์กลาง (Hub) ทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมของพื้นที่สองฝั่งโขงอีกด้วย
- คณะผู้วิจัยได้คัดเลือก 5 พื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา และ

- จังหวัดน่านของประเทศไทย พื้นที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และพื้นที่เมืองคอบ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ไต 5 กลุ่ม ได้แก่ ไตลื้อ ไตหอย ไตยวน ไตเหนือ และไตซิ่น โดยพบว่า ทุกกลุ่มมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทางสถาปัตยกรรมซึ่งสะท้อนผ่าน “ใจบ้าน” และ “ใจเมือง” รวมทั้งยังมีคติความเชื่อที่สั่งสมผ่านการบันทึกตำราการดูมงคลฤกษ์อีกด้วย
- กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการท่องเที่ยวต่อครั้งประมาณ 4-6 วัน ในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์และวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ โดยเฉพาะระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ นิยมใช้รถตู้และรถบัสท่องเที่ยวผ่านเส้นทาง เมืองเชียงตุง ประเทศพม่า เมืองสิบสองปันนา คุณหมิง ต้าหลี่ และลี่เจียง ประเทศจีน และใช้เส้นทางผ่านแขวงไชยบุรี ไปเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว
- สำหรับผู้ประกอบการจัดนำเที่ยว ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น มีรูปแบบใหม่ๆ สามารถเชื่อมโยงประเทศใกล้เคียงเพื่อช่วยขยายระยะเวลาการเดินทางของนักท่องเที่ยวให้นานขึ้น อีกทั้งยังต้องการบุคลากรที่มีความรู้ภาษาจีนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเส้นทาง R3A (ไทย-ลาว-จีน)

- ข้อเสนอที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ ประกอบด้วย
  - » ประเทศไทยมีศักยภาพเป็นจุดหมายเบื้องต้นและศูนย์กลางของเส้นทางท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมที่สามารถกระจายนักท่องเที่ยวและเชื่อมโยงไปยังเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นในไทยและเพื่อนบ้านได้ ภาครัฐจึงควรเร่งสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวให้รองรับการเชื่อมโยงเพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมด้วย
  - » ในระดับภูมิภาคนั้น ส่วนราชการและภาคเอกชนควรวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมร่วมกัน โดยผลักดันนโยบายให้เกิดผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมด้วยการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างต่อเนื่อง
  - » ในระดับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรบรรจุแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในแผนพัฒนาของตำบลเพื่อสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่องทุกปี เช่น การสร้างป้ายสื่อความหมาย รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งข้อมูลความรู้และการท่องเที่ยวของตำบล เป็นต้น